

วิวัฒนาการนาฏดุริยางคศิลป์

นำเสนอเมื่อ : 14 พ.ค. 2552

ศึกษา เรียนรู้ ความเป็นมาของดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองภาคเหนือ ภูมิปัญญาอันงดงาม

ย้อนรอย แห่ง วิถีนาฏดุริยางคศิลป์ล้านนา...

ที่มา (www.lannacomer.net)

ที่มา (www.isan.clubs.chula.ac.th)

การดนตรีและการฟ้อนรำของล้านนานั้น มีมาแต่เดิมแล้วโดยสืบทอดมาจากบรรพชนในยุคต้นๆ แต่มีลักษณะเป็นระบำมากกว่า ซึ่งตรงกับภาษาพื้นเมืองว่า “ฟ้อน” ลักษณะลีลาท่ารำเลียนแบบและดัดแปลงมาจากอากัปกิริยาของมนุษย์ การเคลื่อนไหว การเชื่อมท่ารำจากท่าหนึ่งไปท่าหนึ่ง และท่าทางที่ฟ้อนออกมานั้น แตกต่างกันไปต่างเผ่าพันธุ์และความเชื่อในกลุ่มชนนั้นๆ เช่น ฟ้อนเงี้ยว (ไทใหญ่) ฟ้อนดาบ ฟ้อนม่าน (พม่า) ฟ้อนผี ฟ้อนเจิง (ข่า) ฟ้อนซำ (ข่า) ฟ้อนเครื่องดนตรีนั้นนาจะมีมาแต่เดิมแล้วเช่นกัน แต่มีไว้เพื่อใช้ฟ้อนคลายอารมณ์เฉพาะตัว และใช้เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการแอ่วสาว (เกี้ยวสาว) มากกว่า ไม่มีการนำไปใช้ในพิธีกรรมใดๆ ทั้งสิ้น

ส่วนที่มีการนำไปเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมหรือความเชื่อใด ๆ นั้น
เพิ่งจะมีขึ้นในสมัยหลังประมาณต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
ทั้งนี้เพราะอิทธิพลราชสำนักสยามติดขึ้นมากับขบวนของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีฯ นั่นเอง
สำหรับรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรี ก็ดัดแปลงไปตามความนิยมของท้องถิ่นและเผ่าพันธุ์
ผสมกับวัสดุที่มีในท้องถิ่น อาทิเช่น กลองแบบต่างๆ
สำหรับเทคนิคหรือวิธีการรวมทั้งหลักการบรรเลงทำนองเพลงไม่เป็นมาตรฐาน
สุดแต่ผู้ใดจะใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่บรรเลงออกมาให้เป็นสำเนียงหรือท่วงทำนองตามที่ต้องการ

ประมุขแห่งการดนตรีและการพ่อนรำล้านนา

หากเราศึกษาประวัติศาสตร์อาณาจักรล้านนาให้ลึกซึ้งเราพอจะทราบได้ว่าชนพื้นเมืองนั้นมีหลายเผ่าพันธุ์และส่วนหนึ่ง
เคลื่อนย้ายมาจากทิศเหนือ ดังนั้นลักษณะลีลาท่ารำ จึงไม่เหมือนกับทางใต้ ไม่เข้มงวดในการใช้มือสื่อความหมาย
หรือใช้มือทั้งสองข้างเหมือนภาคกลางแต่กลับมีกระบวนการและลำดับการแสดงเป็นแบบระบำซึ่งเรียกเป็นภาษาพื้น
เมืองว่า “พ่อน” หากนำไปเปรียบเทียบกับท่าทางการรำ และวิธีการพ่อนแล้ว
จะมีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับการแสดงของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในแคว้นมณีปุระมาก
คงมีอยู่แต่เฉพาะเพียงในกลุ่มชนของตนเท่านั้น อาทิ พ่อนเงี้ยวของชาวไทยใหญ่ พ่อนมานของชาวพม่า และ
พ่อนแหคร้วตาน แทนัน

ที่มา (www.sangaban.org)

ในพุทธศักราช 2413 สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 7 แห่งราชวงศ์เชื้อเจ็ดตน

อิทธิพลของการดนตรีและการละคอนในราชสำนักสยามได้เริ่มแผ่ขึ้นมาปกคลุมนครเชียงใหม่
โดยเริ่มจากคุ้มเจ้าหลวงก่อน ยังไม่ได้แพร่ขยายออกไปถึงประชาชนในท้องถิ่น

จนพุทธศักราช 2453

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชสมบัติสืบต่อ และพระเจ้าอินทวิชยานนท์พิราลัย
เจ้าแก้วนวลรัชชีนครองนครเชียงใหม่สืบต่อ นับเป็นองค์ที่ 9 และเป็นองค์สุดท้ายของวงศ์เชื้อเจ็ดตน
การละคอนพ่อนรำ และการดนตรีในนครเชียงใหม่จึงมีการดำเนินกิจการกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
ทำให้การพ่อนรำการดนตรีที่มีอยู่เดิมถูกนำมาพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงจนเจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้

ที่มา (www.banramthai.com)

ในขณะเดียวกัน ก็เกิดการเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ลีลาท่ารำของชนพื้นเมืองนั้น
มีความเป็นตัวของตัวเอง คือ เรียบง่าย ผิดกับแบบในคุ้มในวังของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีฯ
ซึ่งนำเอาแบบอย่างราชสำนักสยามมาเป็นหลักในการฝึกซ้อม
ฝึกหัดนักแสดงที่อยู่ในคุ้มด้วยความผูกพันและฝังแน่นอย่างลึกซึ้งใน ขนบธรรมเนียมประเพณีในราชสำนักสยาม
พระเจ้าอินทวิชยานนท์จึงนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณีและวิธีการต่างๆ ที่พบเห็นในราชสำนักสยามมาใช้ในคุ้มของ
ท่าน มีการตั้งคณะดนตรี ปี่พาทย์และคัดเลือก (ผู้หญิง) สาวมาหัดรำ เรียกว่า “ช่างพ่อน”
ดังนั้นวงปี่พาทย์และการพ่อนรำจึงเกิดขึ้นในคุ้มเจ้าหลวงนครเชียงใหม่ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ที่มา (www.openbase.in.th)

การฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ เป็นการแสดงพื้นเมืองที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา

การฟ้อนและการทำบุญ สำหรับชาวล้านนานั้นเป็นของคู่กัน เพราะทุกครั้ง ที่มีการทำบุญ ก็จะมีการฟ้อนควบคู่กันไปโดยถือว่า การฟ้อนเป็นการทำบุญไปด้วยในตัว โดยประเพณีของชาวล้านนานั้น เมื่อฤดูทำนาแล้ว ชาวนามักมีงานบุญและบอกบุญไปยังหมู่บ้านอื่นให้มาร่วมทำบุญเป็นการฉลองซึ่งเรียกว่า งานปอย มีการตกแต่ง เครื่องไทยทาน จัดเป็นขบวนแห่ เครื่องอัฐบริขารต่างๆ ที่เรียกว่า เครื่องครัวทานให้ผู้หญิงพ่อนำขบวนมาประมาณ 8 - 10 คน จึงจะเห็นได้ว่า โอกาสที่จะใช้ในการแสดง แรกก่อนแสดง ในงานบุญ ในปัจจุบัน ฟ้อนพื้นเมืองของล้านนาได้แสดงในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงการแสดง ให้ชาวต่างชาติได้ชื่นชมด้วย

ที่มา (www.blogspot.com)

และนี่ก็คือ วิวัฒนาการนาฏดุริยล้านนา ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่สืบทอด สานต่อจากบรรพบุรุษ เปรียบเสมือนหนึ่ง วิถีชีวิตของชีวิต ที่หมุนเวียนเปลี่ยนผ่านตามกาลเวลา จนผ่านพ้นมาถึงในปัจจุบัน ให้ผู้คนในยุคนี้ได้เรียนรู้ ศึกษา ให้เป็นแบบอย่าง วิถีแนวทางที่ดีงาม ของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม

ที่มา (www.farm2.static.flickr.com)

แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ โลกที่ไร้ที่พรมแดน กระแสทางสังคม วัฒนธรรมต่างชาติ วัฒนธรรม ที่ทะลักเข้ามา ดุจกระแสน้ำเชี่ยวกราด สภาพวิถีสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ยากที่จะไล่ตามให้ทัน ทั้งทางด้าน วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รวมถึง โรคภัยต่าง ๆ ขาดเป็นห่วง และวิตกว่า วัฒนธรรมภูมิปัญญาจะยังรากลึก ทุนด้านทานต่อกระแสวิกฤตเหล่านี้หรือไม่ เราในฐานะของคนในรุ่นนี้ ที่จะเป็นแรงพลัง เห็นคุณค่า อนุรักษ์ ในสิ่งที่ดีงาม ให้สืบสานสู่คนรุ่นต่อไป

ถ้าจะให้ประวัติศาสตร์ได้จารึกว่า วัฒนธรรมภูมิปัญญา อันทรงคุณค่า ได้สูญสิ้นหมดไปในยุคสมัยนี้ มีเหลือไว้เพียง รูปภาพและตัวหนังสือให้ใคร่ครวญ

อ้างอิงแหล่งที่มา

ธีรยุทธ ยวงศรี. (2534). 20 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่. เชียงใหม่: การพิมพ์. เชียงใหม่.

www.sangaban.org

www.lannacorner.net

www.openbase.in.th

www.banramthai.com

www.isan.clubs.chula.ac.th

www.farm2.static.flickr.com

www.blogspot.com